

Sygn. akt III PK 149/19

POSTANOWIENIE

Dnia 24 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa M.C., A.C., G.C.
przeciwko A.S. prowadzącemu działalność gospodarczą pod nazwą A.S.
Przedsiębiorstwo Instalacji Sanitarnych [...]
o odszkodowanie i inne,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 24
czerwca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódek od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 19 grudnia 2018 r., sygn. akt III APa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 19 grudnia 2018 r. oddalił apelacje powódek M.C., A.C., G.C. oraz pozwanego A.S. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z 8 maja 2018 r., który zasądził świadczenia na podstawie art. 446 § 3 i 4 k.c., o które powódki wystąpiły po śmierci M.C. skutkiem wypadku przy pracy, przy czym zadośćuczynienie zostało pomniejszone o przyczynienie się poszkodowanego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Zarzucono, że nie została zrealizowana funkcja rozpoznawcza i kontrolna Sądu (uchwały Sądu Najwyższego z 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 i z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07).

Po wezwaniu wniosek został uzupełniony. Zarzucono, że Sąd Okręgowy i Apelacyjny naruszyły przepisy postępowania, dotyczące gromadzenia i oceny

materiału dowodowego, tj. „*mi. art. zw. z art. 391 oraz art. 378 § 1 i art. 328 k.p.c.*”. Naruszenie to ma charakter wiążący i widoczny *prima facie*, szczególnie w odniesieniu do jednoznacznego w tym względzie stanowiska judykatury. Podobnie jest w przypadku naruszenia przez Sąd Apelacyjny prawa materialnego, wskazanego w podstawach skargi kasacyjnej. Sąd Apelacyjny oparł rozstrzygnięcie na wykładni przepisów prawa procesowego oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Sąd Okręgowy uznał, że wobec zaistnienia i ustalenia faktu przyczynienia się do powstania szkody, normalnym aspektem tego zachowania jest dokonanie miarkowania dochodzonych świadczeń. Podstawowa wiedza pracownicza, która mówi o konieczności wszechstronnego zbadania okoliczności sprawy, nakazywała jednak gruntowne zbadanie każdego przypadku i cofnięcie się wstecz, a w konsekwencji zbadanie genezy, źródła przyczyny tego stanu rzeczy.

Ustalenie przyczynienia się pracownika do zdarzenia powoduje, że Sąd w pierwszej kolejności powinien podjąć się trudu zbadania całego ciągu zdarzeń poprzedzających, które do niego doprowadziły, nie tylko ze strony powoda, ale też pozwanego.

Sąd orzekający w sprawie zarówno I jak i II instancji decydując się o zastosowaniu tak wyjątkowej instytucji jaką jest miarkowanie, dał niejako aprobatę, stanowisku pozwanego, zapewniając mu wymierną korzyść w postaci zmniejszenia zakresu jego odpowiedzialności.

Z uwagi na powyższe (tym bardziej przez zastosowanie instytucji miarkowania), w sposób nie budzący żadnych wątpliwości i nie wymagający specjalnej wiedzy, konieczne było uprzednie zbadanie, dlaczego doszło do przyczynienia i czy zachowanie pracownika mogło być następstwem zaniedbania pracodawcy w zakresie zapewnienia właściwych warunków pracy.

Oczywistym jest więc, że ferując skarżony wyrok utrzymujący w mocy wyrok Sądu Okręgowego, Sąd nie zapoznał się dokładnie z aktami sprawy, zwłaszcza z opinią biegłego. Dokładane zapoznanie się z aktami każdej sprawy przed wydaniem rozstrzygnięcia – niezależnie od rodzaju postępowania (czy to administracyjnego czy sądowego) jest elementarną zasadą należytego wykonania obowiązków i jest to wiedza nie wymagająca prawniczej wiedzy specjalistycznej.

Popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienie w zakresie stosowania prawa (brak wszechstronnego i dokładnego rozważenia całokształtu materiału dowodowego w sprawie art. 233 k.p.c.) miało charakter kwalifikowany i nie podlegało różnym ocenom, było więc dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika.

Gruntowana analiza stanu faktycznego sprawy z uwzględnieniem zakresu naruszeń pozwanego w kontekście obowiązków z zakresu bhp nie zostawia żadnych wątpliwości, nawet dla nie prawnika, że naruszenie prawa przez pracodawcę, fundamentalnych obowiązków i jego wielomiesięczne rażące zaniedbania doprowadziły do powstania tak poważnej w skutkach tragedii, w której śmierć poniosła jedna osoba, (choć trzy osoby były przysypane) a zatem o żadnym proficie dla pracodawcy w postaci miarkowania odszkodowania nie może być mowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony. Nie wykazuje, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona – art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Brak jest we wniosku zasadniczego punktu odniesienia, czyli zarzutu naruszenia prawa materialnego. Chodzi zapewne o art. 362 k.c., gdyż z argumentacji wniosku wynika, że skarżące nie zgadzają się z rozstrzygnięciem o przyczynieniu się M.C. do szkody i umniejszeniem z tej przyczyny zadośćuczynienia. Nie wystarcza zarzut naruszenia art. 362 k.c. w podstawie kasacyjnej, jako że podstawa kasacyjna stanowi odrębną część skargi kasacyjnej i podlega ocenie dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. Podstawa kasacyjna nie zastępuje podstawy przedsądu ani jej uzasadnienia (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. w związku z art. 398⁴ § 2 k.p.c.). Oznacza to, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazać i wykazać naruszenie przepisów, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok jest oczywiście wadliwy i dlatego skarga kasacyjna powinna zostać przyjęta do rozpoznania. Innymi słowy, skoro punktem odniesienia dla podstawy kasacyjnej jest

zarzut naruszenia prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), to tym bardziej wymagane to jest aktualne w odniesieniu do zarzutu szczególnej podstawy przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Decyduje zatem nie zwykła, lecz dopiero aż oczywista zasadność skargi kasacyjnej. Ma to znaczenie, gdyż wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania opiera się tylko na zarzutach naruszenia przepisów postępowania. Nie każde naruszenie przepisów postępowania jest równoznaczne z zasadną podstawą kasacyjną, a tylko takie, w którym uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Taka miara oceny odnosi się do podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), a więc tym bardziej do szczególnej podstawy przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Chodzi o to, że o wyniku sprawy decyduje prawo materialne, gdyż to ono wyznacza jaki postępowanie dowodowe było potrzebne dla dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności i czy przedmiotem dowodu były fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie - zgodnie z art. 217 § 3 k.p.c., art. 227 k.p.c. Skarżące nie zarzucają naruszenia tych przepisów. Sąd powszechny mógł uznać sprawę za wyjaśnioną do rozstrzygnięcia i zastosować art. 362 k.c. Jest to przepis prawa materialnego, którego brak we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala otworzyć oceny czy przyczynienie poszkodowanego zostało prawidłowo ustalone i rozważone. Sąd Najwyższy w ramach podstawy przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie rozpoznaje sprawy tak jak sąd powszechny. Nie wystarcza zatem odwołanie się we wniosku do uchwał Sądu Najwyższego z 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 i z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, gdyż dotyczą kwestii proceduralnych a nie materialnych, a co ważniejsze mają walor uniwersalny (zasad prawnych) i z tej perspektywy nie wynika z nich naruszenie prawa procesowego w sprawie objętej skargą kasacyjną. Obie uchwały dotyczą ściśle określonych kwestii proceduralnych w postępowaniu przed Sądem powszechnym a nie przed Sądem Najwyższym. Skarżące same zauważają tę odmienną, skoro podają, że dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci przepisów prawa, odwołując się do postanowienia Sądu Najwyższego z 22 marca 2012 r., I PK 196/11 (*w treści omyłkowo I PK 196/12*), przy czym orzeczenie to reprezentuje następująca teza: *Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., tj. oczywiste uzasadnienie skargi kasacyjnej, zobowiązuje*

skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego uzasadniającego takie twierdzenie. W takim przypadku dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na takich oczywistych wadach, które byłyby widoczne już prima facie, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej.

Brakującego we wniosku prawa materialnego nie zastępuje orzecznictwo Sądu Najwyższego. Przede wszystkim dlatego, że nie stanowi powszechnego źródła prawa (art. 87 ust. 1 ustawy zasadniczej). Ponadto wskazane w wniosku wyroki dotyczą zastosowania prawa w indywidualnych (konkretnych) sporach i takie są ich zakresy. Wszak potwierdza to uzasadnienie powołanego w skardze wyroku Sądu Najwyższego z 10 lipca 2014 r., II PK 239/13 (orzeczenie o sygn. I PK 239/13 dotyczy innej sprawy), w którym stwierdzono, że „o tym, czy zachowanie poszkodowanego stanowiło współprzyczynę szkody odpowiadającą cechom normalnego związku przyczynowego, decyduje ocena konkretnych okoliczności danej sprawy, dokonana według kryteriów obiektywnych i uwzględniająca zasady doświadczenia, a w razie potrzeby także wiadomości specjalne. Natomiast o tym, czy obowiązek naprawienia szkody należy zmniejszyć ze względu na przyczynienie się, a jeżeli tak - w jakim stopniu, należy to uczynić, decyduje sąd w procesie sędziowskiego wymiaru odszkodowania w granicach wyznaczonych przez art. 362 KC.”, „W szczególności gdy w grę wchodzi deliktowa odpowiedzialność pracodawcy za szkody wyrządzone pracownikowi, może się zdarzyć, że pomimo iż ten ostatni przyczynił się do ich powstania, otrzyma pełne naprawienie szkód, gdy owo nieprawidłowe zachowanie było następstwem zaniedbań pracodawcy w zakresie zapewnienia właściwych warunków pracy, a skutki zdarzenia są dotkliwe (wyroki SN z 7.5.1970 r., I PR 109/70, niepubl. i z 14.5.1971 r., III PRN 26/71, NP Nr 11/1971, s. 1706). Ocena stopnia przyczynienia się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia rozmiarów szkody oraz miarkowania z tego tytułu świadczenia odszkodowawczego stanowi atrybut sądu merytorycznego, mającego możliwość bezpośredniego kontaktu ze stronami i bezpośrednio prowadzącego postępowanie dowodowe”. Czyli również to orzeczenie co najmniej pośrednio potwierdza, że bez właściwych zarzutów Sąd Najwyższy nie może uznać skargi kasacyjnej za

oczywiście zasadną (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), a w tym przypadku, że wadliwe *prima facie* jest rozstrzygnięcie dotyczące przyczynienia się poszkodowanego.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej uzupełniony po wezwaniu Sądu Najwyższego nie zmienia negatywnej oceny o braku zasadnej podstawy przedsądu. Zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. ma znaczenie, gdy skarżący we wniosku konkretyzuje (indywidualizuje) zarzut apelacji, który nie został rozpoznany przez Sąd Apelacyjny, co samo w sobie nie jest wystarczające, gdyż zgodnie z wskazaną miarą oceny procesowego zarzutu kasacyjnego (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), konieczne jest ponadto wykazanie, że naruszenie to (czyli nierozpoznanie zarzutu apelacyjnego) mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, czyli na zastosowanie prawa materialnego. Brak jest takiego zarzutu i argumentacji we wniosku o przyjęcie skargi (wyżej *in extenso*), przy czym na etapie przedsądu chodzi nie o zwykłą zasadność skargi, lecz aż o oczywistą jej zasadność.

Nie można też stwierdzić rażącego naruszenia art. 328 k.p.c. Skarżące nie precyzują, którą część przepisu mają na uwadze. Gdyby chodziło o naruszenie art. 328 § 2 k.p.c., to uzasadnienie zaskarżonego wyrok wskazuje w sposób pełny (łącznie z wyrokiem Sądu Okręgowego) stan faktyczny oraz podstawę prawną rozstrzygnięcia. Jednak nie jest to przepis, który może być podstawą do podważenia ustaleń stanu faktycznego lub podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Uzasadnienie wyroku sporządza się po jego wydaniu i choćby z tej przyczyny nie ma wpływu na wynik sprawy. Ponadto wyrok może odpowiadać prawu mimo błędnego uzasadnienia (art. 398¹⁴ k.p.c. *in fine*). Wykracza to ponad potrzebę argumentacji, gdyż sam zarzut naruszenia art. 328 k.p.c. jest hasłowy i ogólny.

Dalsza część uzasadnienia wniosku przedstawia, że przed miarkowaniem konieczne było uprzednie zbadanie, dlaczego doszło do przyczynienia i czy zachowanie pracownika mogło być następstwem zaniedbań pracodawcy w zakresie zapewnienia właściwych warunków pracy. Jest to jednak sfera postępowania dowodowego i ustaleń stanu faktycznego. Granice ustaleń stanu faktycznego stanowi dla Sądu Najwyższego dwuinstancyjne postępowanie przed Sądem powszechnym (który ustalał i rozważał przyczynienie na podstawie niemałego materiału, w tym opinii biegłej). Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami stanu faktycznego na których oparto zaskarżony wyrok – art. 398¹³ § 2

k.p.c. Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie również na etapie przedsądu. Oznacza to, że traci na znaczeniu ogólny zarzut wniosku o naruszeniu art. 233 k.p.c. Przepis ten bezpośrednio odnosi się do ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i dlatego ze względu na regulację z art. 398³ § 3 k.p.c. nie może stanowić podstawy zarzut kasacyjny, zatem również zarzutu podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Z tych motywów uprawnione jest stwierdzenie, że skarżące we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wykazały, iż skarga jest oczywiście uzasadniona i dlatego orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).